

Bronec, Jiří

[D'jačkov, M.V. Kreol'skije jazyki]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1991, vol. 40, iss. A39, pp. 113-120

ISBN 80-210-0362-6

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101477>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

даже в качестве представителя определенного множества слов наименование нелитературное, по большей части просторечное, например, *жеребей* (стр. 85), *мазло* (стр. 94), или областное, к примеру, *сило* (стр. 95), *тугосийсий* (стр. 134).

Полагаем также, что не в достаточной степени была учтена содержательная сторона анализируемого материала. Иногда приводятся словоформы в качестве грамматических вариантов без какого бы то ни было отличия, например, формы сравнительной степени *горче* и *горше* от *горький* (стр. 133) — ср. правильное различие в словаре Зализняка (*горче* — по вкусу, *горше* — горестнее). Некоторые приводимые формы, обозначаемые в словаре Зализняка примечанием „(затрудн.)“, практически почти не употребляются: формы сравнительной степени *вальче/валче* от *валкий*, *кольче/колче* от *колкий*, *дичее/диче* от *дикий* (все на стр. 115 и 133) и др. Авторами монографии, однако, данные формы регистрируются без какого-либо ограничительного примечания в множестве вполне общеупотребительных форм.

Не совсем точны и некоторые формулировки. Так, к примеру, на стр. 35 читаем, что все существительные среднего рода („All the neuters...“) 6-го морфологического типа имеют в родительном падеже мн. ч. вместо мягкого знака *е* или *и*, т. е. *питьё, питей; ущелье, ущелий*, чему, однако, противоречит родительный падеж мн. ч. существительных *платье* и *жнивьё*, ср. *платьев, жнивьев*, а также существительных типа *верховье*, где наряду с менее употребительной формой *верхвий* функционирует в родительном падеже мн. ч. общеупотребительное *верховьев*.

Авторам, по-видимому, не удалось вовремя исправить все опечатки. Как иначе можно объяснить орфографические, акцентуационные и грамматические ошибки типа *гасета* (стр. 10), *городишко* (стр. 10 и 17), *церкóвь* (стр. 29), *голúбец* (стр. 28), *доброволéц* (стр. 28), *директóр* (стр. 44); именительный падеж мн. ч. *гриби, дождя*, дательный падеж ед. ч. *существо* (все на стр. 48). Существительное *хозяйин* имеет в именительном падеже мн. ч. окончание *-а*, а не *-á* (стр. 40).

Несмотря на приведенные критические замечания и оговорки мы полагаем, что в рецензируемой работе представлен целый ряд новых интересных и ценных количественных данных о морфологической системе современного русского языка. Кроме того, монография финских русистов является наглядным примером как преимуществ, так и недостатков и ограничений машинного анализа языкового материала. Вычислительная машина делает возможным проведение почти неограниченного количества самых различных по степени значимости, прежде всего, однако, формальных операций, но, к сожалению, игнорирует семантическую, стилистическую и функциональную дифференциацию.

Йиржи Йирачек

M. V. D'jačkov: Kreol'skije jazyki. Moskva, Nauka 1987, 106 стр.

V uvedené publikaci autor, za spolupráce s řadou sovětských a zahraničních odborníků, shrnuje dosavadní znalosti o kreolských jazycích, uvádí a zpřesňuje základní termíny a pojmy, posuzuje teoretické i praktické otázky dané problematiky a hlavně přináší velmi bohatý jazykový materiál. Ten plně dostačuje k tomu, aby si čtenář učinil vlastní představu a názor o těchto jazycích.

Jejich nositelé, kreolové, jsou potomci bývalých kolonizátorů, kteří se sice již v koloniích narodili, ale jazykově u nich přetrvává vztah k jazykům jejich předků.

Tzv. pidžinizace jazyka je složité sociolingvistický proces, při němž vzniká nový jazyk ovlivněný na jedné straně výchozím jazykem, jazykem pramenem (např. angličtinou) a na druhé straně substrátovým jazykem, tj. jazykem původních obyvatel určité jazykové oblasti. Pidžinizace vzniká přirozenou cestou (na

rozdíl od umělých jazyků), je vyvolána nutností komunikace jak s přistěhovalci nebo s pracovníky z evropských metropolí, tak i jako prostředek dorozumění se mezi příslušníky různých etnických skupin nebo určitých jiných územních oblastí jazykově se značně odlišujících (nejde však o proces tzv. koinizace; při něm vzniká nadnářeční jazykový útvar, jehož zdrojem jsou jazyky nebo nářečí aborigenů).

Pidžin jako mezietnický pomocný jazyk plní minimální komunikativní funkce při zcela nepravidelných jazykových kontaktech. Nikdo se mu neučí a nikdy se nemůže stát mateřským jazykem jeho nositelů. Může zmizet, je-li v dané sociální a jazykové situaci nahrazen jedním ze substrátových jazyků nebo naopak se postupně rozšiřovat a zdokonalovat. V tomto případě mluvíme o tzv. rozšířeném pidžinu (extended pidgin, s. 9). Jestliže se vlastní pidžin vyznačuje jistou jazykovou redukcí, a to především v gramatickém systému, tendencí k izolaci a aglutinaci, rozšířený pidžin je již daleko bohatější a dokonalejší na všech jazykových úrovních.

Stane-li se rozšířený pidžin mateřským jazykem, jemuž je nutno se i učit, plní-li kromě toho i nejrůznější společenské funkce (viz dále), stává se jazykem kreolským. Kreolské jazyky se v různých aspektech od sebe značně liší. Obecně je lze hodnotit jako jazyky se silnou aglutinační tendencí, avšak v jednotlivých elementech jejich jazykové struktury zachovávají vlastnosti výchozích jazyků (angličtiny, francouzštiny, portugalštiny).

Podmínky pro vznik kreolských jazyků jsou podle autora tyto (s. 10):

- sociální dominance výchozího jazyka nad substrátovým jazykem;
- psychologická distance mezi nimi;
- nízká vzdělanost aborigenů;
- sporadičnost a omezenost kontaktů místního obyvatelstva s nositeli výchozích jazyků;
- neexistence jazyka-prostředníka;
- nezájem metropolí, aby místní obyvatelstvo si výchozí jazyky osvojilo.

Autor to dokládá tím, že v 19. st. nevznikly např. v německých koloniích v západní Africe pidžiny na základě německého jazyka, poněvadž jednak tam již existovaly pidžiny (tj. jazyky-zprostředkovatelé) vzniklé pod vlivem angličtiny, francouzštiny a portugalštiny, jednak němečtí kolonizátoři měli zájem o to, aby v těchto oblastech byl zachován standardní německý jazyk.

Podobně v Indii na počátku její anglické kolonizace vznikl pidžin na základě angličtiny jako výchozího jazyka, ale brzy zanikl, poněvadž ti Indové, kteří měli co dělat s anglickou administrativou, nemohli si dovolit neumět anglicky.

Tvrzení odborníka na kreolské jazyky Američana R. A. Halla, že pidžin může vzniknout při jakýchkoli sociálních vztazích mezi představiteli různých jazykových společenství, může platit jen v situaci tzv. prepidžinetického kontinua, kdy vzniká nestabilní jazyk-pidžin, bez imanentní struktury, jakýsi „sotva osvojený“, „lámaný“ jazyk, nemající dlouhého trvání. Takový prepidžin vznikl např. před první světovou válkou na základě ruštiny u ruských a norských rybářů nebo v současné době u dělníků-imigrantů v Německé spolkové republice na základě němčiny.

Termín pidžin vznikl s největší pravděpodobností z anglického slova *business*, „kreolský“ ze španělského „criallo“, což znamená „žijící v určité krajině“ (původ v latinském „creare“ — tvořit, plodit, rodit).

První vědeckou práci o pidžinizaci a kreolizaci napsal v r. 1770 J. M. Magens, avšak za otce kreolistiky nutno považovat vynikajícího rakouského lingvistu H. Schuchardta. Otázkami kreolských jazyků se zabývali také lingvisté O. Jespersen, L. Bloomfield, D. Taylor, R. A. Hall, ze současných lingvistů možno jmenovat např. R. W. Tompsona, A. Bolleeho aj.

Dnes používá kreolské jazyky asi sedm miliónů obyvatel, přičemž některé kreol-

ské jazyky se již staly celonárodními (např. sravan-tongo ve státě Surinam, tok-pisin v Nové Guineji, zelenomyský jazyk v republice Zelený mys a haitský jazyk na Haiti).

Autor sleduje deset nejvýznamnějších kreolských jazyků. Jejich používání v běžném i pracovním styku obyvatel, v oficiální korespondenci, při veřejných vystoupeních, v rozhlase, televizi, tisku, na všech stupních škol, ve folkloru, umělecké literatuře, vědě a náboženství přehledně a názorně ukazuje tabulka na s. 20.

V dalším výkladu je uveden jazykový materiál a charakteristika těchto kreolských jazyků:

anglokreolské jazyky — ves-kos, krio, sranan-tongo, tok-pisin;
frankokreolské jazyky — haitský, trinidadský, mauricijský, zelenomyský;
portugalokreolské jazyky (běžnější je název lusokreolské jazyky) — guinejský, zelenomyský.

Fonetika

Přestože fonologické systémy substrátových jazyků jsou velmi rozdílné, hláskové změny v kreolských jazycích nenarušují tyto systémy výchozích jazyků, ale dochází pouze k jisté jejich hláskové simplifikaci. Tyto fonologické systémy se nenarušují ani při vzniku nových fonémů v kreolských jazycích:

angl. learn	kreol.	lan lainim
first		fɔs fɛs fos
burn		bɔn bon boinim

Anglické fonémy *-r-*, *-l-* mají v některých kreolských jazycích tendenci k vzájemné záměně nebo k alternaci s *-n-*:

angl. blood		liba
river		bɛni
bury	kreol.	brudu

Foném *-h-* v počáteční pozici je ve francouzštině eliminován; v kreolských jazycích mu odpovídá foném *-r-* nebo *-h-*:

franc. hacher	kreol.	raʃe haʃe
---------------	--------	--------------

Určité hláskové změny v kreolských jazycích odpovídají změnám v některých francouzských dialektech.

Ortografie

Vypracování ortografického systému pro každý kreolský jazyk má nesmírný význam pro jeho normalizaci a standardizaci. Zatím takový systém chybí všem zkoumaným jazykům kromě tok-pisin a sranan-tongo.

Zpracování ortografických systémů se může podařit jen spoluprací kolektivu jazykovědců. Značně by přitom mohly pomoci zkušenosti sovětských lingvistů, kteří v rámci SSSR vypracovali tyto systémy pro ty národnosti, které je ještě neměly, a to na základě těchto principů: fonologický, historicko-etymologický, morfematický, princip ortografické ekonomie, princip polygrafické ekonomie.

Poněvadž zmíněné tři výchozí jazyky — anglický, francouzský a portugalský — odpovídají uvedeným principům v různém rozsahu (nejméně v prvním a čtvrtém principu), hodí se jako model pro ortografické systémy kreolských jazyků jen velmi omezeně.

Lexikon a slovo tvorba

Slovní spojení a analytické konstrukce výchozích jazyků se morfologicky redukují (týká se to 7—20 % slov; vliv substrátových jazyků) nebo se eliminuje počáteční slabika slov:

franc. l'hiver	kreol.	<i>live</i>
de l'eau		<i>dlo</i>
preparer		<i>pare</i>
angl. buseness		<i>bisin</i>

Počet kompozit v kreolských jazycích odpovídá jejich počtu ve výchozích jazycích, nejvíce tedy v jazycích anglokreolských (10—15 %), méně ve frankokreolských (7 %), nejméně v portugalokreolských jazycích:

angl. shot (střelba) a boy (chlapec)	kreol. <i>sutboi</i> (lovec)
franc. oeil (oko) a force (síla)	kreol. <i>yefo</i> (chtivost)
port. bom (dobrý) a dono (pán)	kreol. <i>bōdo</i> (lidový umělec)

V kreolských jazycích se setkáváme i s redukcí. Tvoří však sotva 1 % slovo tvorných modelů:

mas (jít) — *masmase* (rychle jít)
bon (kost) — *bonbon* (kostra)

Deriváty se v kreolských jazycích objevily později, v pozdější etapě pidžinizace. Jde vesměs o sufixy s různými významy, v portugalokreolských jazycích i s významem gramatické kategorie pasíva a plurálu:

karega (nakládat) — *karegadu* (naložený)
novu mesinu (nový lék) — *novus mesinus* (nové léky)
pat (tuk) — *patpela* (být tlustý, tučný)
tis (učit) — *tisa* (učitel)
vini (přicházet) — *vinay* (často přicházet)

Morfologické vlastnosti a syntaktické funkce slov

Podstatné jméno

V kreolských jazycích, kromě jazyků portugalokreolských, neexistuje flexe. V některých z těchto jazyků je nahrazena analytickými formami, vyjadřovanými pomocí gramatických slov.

Plurál je vyjádřen gramatickými slovy v prepozici nebo postpozici, s příznakem diskretnosti, reprezentativnosti nebo s ukazovacím významem, což sice zcela chybí výchozím jazykům, ale je vlastní některým substrátovým jazykům Západní Afriky a Oceánie. Formant plurálu v postpozici:

di kad — tyto karty (nediskretní plurál)

di kad den — tyto karty (diskretní plurál; každá karta zvlášť; formant *den* z angl. them).

Formant plurálu v prepozici:

tingting — věci (neurčité věci; nediskretní plurál)

ol tingting — věci (diskretní plurál; věci právě ty a ne jiné; formant *ol* z angl. all).

Podstatná jména mohou také plnit funkci přívlastku, a to jak v prepozici, tak i v postpozici (velmi zřídka). Je tu patrný vliv výchozích jazyků:

çoc yia (církev, rok) — církevní rok

buwik misye (osel, pán) — pánův osel

Sloveso

V kreolských jazycích neexistuje opozice osobních a neosobních slovesných tvarů. Proto gramatické kategorie slovesa se vyjadřují opět pomocí gramatických slov. Sloveso má tedy v těchto jazycích širokou syntaktickou valenci.

Např. formant *bin* (z angl. been), formanty *te* nebo *ti* (z franc. était) v prepozici vyjadřují minulý čas; budoucí čas se vyjadřuje buď kontextuálně, nebo opět prepozitivními gramatickými slovy *go* (z angl.), *bai* (z angl. by), *pu* nebo *a*

(z franc. *pour* a z gramatické formy francouzského slovesa *aller* — *va*), *na* (z portug. *na*), ale i formantem *kae*, vzniklým ze spojení vidového formantu *ka* (z franc. *capable*) a *e* (z franc. slovesa *aller*).

Ve zkoumaných jazycích převládají gramatická slova jako ukazatelé vidu nad ukazateli času, poněvadž posledně jmenované mají větší schopnost vyjádřit tuto slovesnou kategorii kontextuálně. Pro vyjádření časové délky se používají např. formanty *di* a *de* (asi z angl. *there*), iterativnost vyjadřuje formant *ar* (z franc. *après*), formant *don* (z angl. slov. tvaru *done*) vyjadřuje rezultativnost děje (na rozdíl od výše uvedených formantů se *don* používá i v postpozici k významovému slovu). Jsou však i případy, kdy týž formant v téměř kreolském jazyce může vyjadřovat jak zakončenost děje, tak i jeho výslednost nebo zakončenost do určitého momentu (např. formant *fek* z franc. *fait*).

Slovesný rod ve většině posuzovaných jazyků mizí. S tvarem trpného rodu se setkáváme jen v některých dialektech zelenomyského jazyka:

el kema se paja — spálil svou slámu

..., *ki se paja kemod* — ..., že jeho sláma byla spálena

V seychelském jazyce pasivum může být jednou gramaticky vyjádřeno:

persekute — pronásleduje

gañ persekute — je pronásledován
(formant *gañ* z franc. *gagner*)

jindy je vyjádřeno jen kontextem:

li uver lapot — otevřel dveře

lapot i uver par li — dveře byly otevřeny jím

Zatímco ve výchozích jazycích syntaktické funkce slovesa, jako je podmět, předmět, přívlastek a příslovečné určení považujeme za druhořadé, v kreolských jazycích jsou tyto funkce základní:

so mas ũ dispidi ka ta faze mal — ještě jedno rozloučení neškodí (*dispidi* — loučit se)

Florēs ātra sem salva — Florián vešel bez pozdravu (*salva* — zdravit se)

bwel wata — vařící voda (*bwel* — vařit)

dis man kin de tok gladi oltēm — tento člověk vždy rozmlouvá vesele (*gladi* — veselit se).

Přídavné jméno

Přídavná jména vystupují jak ve funkci přívlastku, tak i predikátu. V první funkci jsou v prepozici k určovanému slovu (ve frankokreolských jazycích v postpozici). Tvoří se sufixálně v přívlastku, v predikátu i bez sufixu. Komparativ a superlativ se tvoří pomocí gramatických slov. V portugalokreolských jazycích se přídavná jména v predikátu užívají jen ve spojení se sponou. Ve frankokreolských jazycích mohou mít přídavná jména i funkci příslovečného určení:

blak — začernit, *blakpela* — černý, být černý (*pela* z angl. *fellow*)

moa blakpela — černější, více černý

blakpela moa — nejčernější, nejvíce černý (*moa* v postpozici)

monti grādi — vysoká hora (v postpozici)

nu vāt li vit vit — ovívali jsme ho rychle-rychle (*vit* — rychlý, být rychlý; příd. jméno ve funkci přísl. určení).

Příslovce

Příslovce jsou v kreolských jazycích převzata z výchozích jazyků. Těchto příslovcí je však v kreolských jazycích relativně méně, poněvadž tuto funkci plní převážně slovesa.

isit, isi — zde

abos, abaš — dole

trę (franc.), *vęri* (angl.) — mnoho

vre — skutečný, *vremā* — skutečně (sufix

-mā odpovídá franc. sufixu *-ment* v téže funkci).

Číslovky

Číslovky jsou většinou plně převzaty z výchozích jazyků, a to i v jejich slovo-
tvorných modelech:

wan, tu, tri — jeden, dva, tři *fotin, foti* — čtrnáct
twenti faiv — dvacet pět

Na rozdíl od angličtiny se v jazyku ves-kos tvoří řadové číslovky pomocí kom-
pozit:

wan — jeden, *nambawan* — první

Zájmena

Stejná zájmena se často používají jak ve funkci zájmen osobních, tak i při-
vlastňovacích:

a — já i můj *wi* — my i nás

Pouze v jazyce mauricijském a tok-pisin existují inkusivní a exklusivní tvary

1. pádu množ. čísla:

mi — já *yumi* — já s tebou (inklus.)
mipela — já bez tebe (exklus.).

Ve snaze o vyjádření počtu jednáících osob vytváří jazyk tok-pisin zvláštní
útvár, vzniklý interpolační číslovky mezi kořenem a sufixem zájmena:

yumitripela — my tři s tebou *mipopela* — my čtyři bez tebe

Zájmena se používají v prepozici i postpozici.

Členy výchozích jazyků se v kreolských jazycích eliminují a nahrazují se zájme-
ny s oslabeným významem, např.

neurč. zájm. *wan* (z angl. one), *ē* (z franc. un), *un* (z portug. um).

Předložky

Ve studovaných jazycích se setkáváme se značnou polysémií předložek:

pan — na, v, od, po (z angl. upon)

na — k, v, na, od, z (z portug. na)

nã — v, k, z, od (z franc. dans)

V některých těchto jazycích se ve funkci předložek používá plnovýznamových
slov:

botom in ed — pod svou hlavu (*botom* — spodní část)

baka — záda, *na baka* — zezadu

Spojky

Tendence kreolských jazyků k používání jednoduchých vět a vět bez spojek osla-
buje jejich funkci. Existují také slova, která vystupují jak ve funkci spojek, tak
i předložek:

fɔ — aby a také v, na, z, od, pro (z angl. for)

Funkci spojek mohou plnit i plnovýznamová slova:

baimbai — postupně (přísl.) i pokud

Spony

Spony jsou jen v těch kreolských jazycích, v nichž významová slova nemají
funkci samostatné predikativnosti (viz příklad u příd. jmen: *blakpela* — černý i být
černý). Např. v guinejském jazyce (portugalokreolský jazyk) jsou spony

e: ami, ng e diretor — jsem ředitelem

iera *ng e diretor* — byl jsem ředitelem

sedu: ma i sedu klaru — stal se upřímným

Na rozdíl od portugalštiny se však místo spony *iera* může použít spojení *e... ba*,
a to tak, že jmenná část přísudku mezi nimi interpuluje:

ami, ng e diretor ba — byl jsem ředitelem

Část *ba* sponového spojení *e... ba* se může spojovat i se sponami *sedu* a *iera*
(s interpolační):

es kasa sedu ba di pedra — tento dům byl postaven z kamene

ami, ng iera diretor ba — byl jsem ředitelem (zde však s dodatečným významem určitého momentu, který v minulosti následoval: např. byl jsem ředitelem, než jsem odjel na stáž do zahraničí).

Spony v etapě pidžinizace byly v kreolských jazycích eliminovány, v etapě kreolizace se sice opět objevily, ale v jiných funkcích než ve výchozích jazycích.

Vsuvky

biol — podívej se
ašia-o — promiňte
yēs — ano

mbō — dobře
bęřęwęł — a tak, tedy
no — ne

yieng — tiše
atink — asi

Syntax

Charakteristickým rysem kreolských jazyků jsou jednoduché věty. Souřadná a podřadná souvětí vznikají až v pozdější etapě kreolizace a zdaleka nemají ten význam jako ve výchozích jazycích.

Klasifikujeme-li jazyky podle toho, čemu dávají při stavbě vět přednost, zda podmětu či přísudku, patří kreolské jazyky k třetímu typu, tj. upřednostňuje se jak podmět, tak i přísudek:

pikin we nō gęt mami, in bisin nōba tret — dítě, nemá matku, jeho záležitosti se neřeší

šez m šita suli a pa solid — stůl, sedl jsem si na něj, je nepevný.

Velmi často se vyděluje z věty sloveso a spojuje se se sponou:

na šen đen bin šen am řo kam kec Bra Arata — přece poslali, poslali ho přijít — chytit Bratříčka Krysu.

Časté je rovněž nakupení sloves ve větě. Tato slovesa mají stejnou syntaktickou funkci a tvoří sémantickou jednotu:

i masfut-waka trong řo hil — on kráčel-šel rychle do kopce

mama mwě vin-rive-řt lavil — moje matka přišla-přibyla-odjela (z) města.

Uvedené větné konstrukce jsou zřejmě ovlivněny substrátovými jazyky.

V závěru autor podává některé shrnující poznatky o kreolských jazycích:

- a) sledované jazyky nelze považovat za hybridní, smíšené jazyky, ale za jazyky geneticky příbuzné s výchozími jazyky; liší se od nich jen typologicky;
- b) tendence k redukci, izolaci a aglutinaci;
- c) konkrétní jazykový materiál nás přesvědčuje o jejich strukturální pestrosti a nedjednotnosti;
- d) tyto jazyky mají i několik nářečí — vliv nářečí substrátových jazyků;
- e) vliv substrátových jazyků se většinou přeceňuje; jejich vliv je patrný především ve fonetice a v některých aspektech sémantiky dílčích gramatických kategorií (množ. čís., čas, vid);
- f) od umělých jazyků se liší tím, že vznikly přirozenou cestou jako ostatní jazyky, ovšem za zcela specifické sociální situace při velmi nerovnoměrné pozici dvou kontaktujících jazyků — výchozího a substrátového jazyka;
- g) ukazuje se, že pro ustavení kreolských jazyků jako spisovných a celonárodních je naprosto nezbytné standardizovat grafiku a ortoepii;
- h) některé tyto jazyky mají blízko k celonárodním jazykům, jejich nositelé je považují za mateřský jazyk a učí se mu ve škole; jsou prostředkem dorozumění mezi členy různých etnických skupin; je to důležité proto, že v uvedených zemích mluví anglicky, francouzsky a portugalsky sotva 10 % obyvatelstva;
- i) čím blíže mají kreolské jazyky k výchozím jazykům, tím častěji jsou považovány za „zkomolenou“ angličtinu, francouzštinu a portugalštinu, obyvatelstvo je jako takové neuznává, což má negativní vliv na prosazování určité jazykové politiky na daném teritoriu;

j) k standardizaci kreolských jazyků jako celonárodních je zapotřebí spojeného úsilí jazykovědců jak místních, tak i zahraničních.

V příloze uvedené publikace najdeme několik kreolských textů s doslovným a adekvátním překladem a se slovníky k nim. Nechybí také bohatá literatura (145 publikací).

Publikace podává základní problematiku kreolských jazyků a současný stav bádání o nich. Zaujme nejen lingvisty a sociolingvisty, ale i lingvodidaktiky.

† Jiří Bronec

REVISING THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET

It is commonly known that the present set of International Phonetic Alphabet symbols has its origins more than one hundred years ago, shortly after the International Phonetic Association was founded in 1887. Though it was revised several times, especially in its early years, very few changes were carried into effect in the last fifty years. As a result, the alphabet is out of date. New theories of phonetics have been developed, so that reconsideration of the principles on which International Phonetic Alphabet rests, is needed. There are no agreed symbols for many recently reported sounds and additional diacritics need to be established for newly described categories of sounds.

Scholars in different disciplines rely on phonetic symbols to convey their meaning. Some form of phonetic alphabet is essential for work in linguistics, speech pathology, computer speech processing, language teaching, studies of ancient manuscripts, singing, criminal voice identification; the list of scholars that require the use of phonetic symbols is no doubt very long. Some of their topics need specialized symbols that are suited only for them. But all of them require a common core for their basic needs. By far the most widely used common core is the International Phonetic Alphabet. This is the set of symbols that the majority of scholars take as the starting point, and then, if necessary, augment with special symbols for their own needs.

Any attempt to revise the International Phonetic Alphabet must — as already shown by Peter Ladefoged in his paper on the Eleventh International Congress of Phonetic Sciences in Tallinn in 1987 — begin by recognizing that the majority of those who use this alphabet are not phoneticians. It also requires the maintenance of the attitude that phonetics is in part a servant to other disciplines. There is, however, another very important point that must be emphasized: *revision of the International Phonetic Alphabet involves revising a theory of phonetics*. It is not just a matter of getting agreement on *what symbols to use*; it is also a matter of getting agreement on *what to describe*. Symbols stand for something; they are shorthand descriptions of sets of phonetic categories. And choosing the symbols required for an international alphabet is a simple task in comparison with choosing the categories that need to be represented by these symbols.

The present International Phonetic Alphabet chart is a theory of phonetics specifying how sounds should be described in terms of particular articulatory categories. For example *l̥* stands for 'voiceless labiodental fricative' while *l̠* is just a shorthand way of writing 'voiced velar stop'. One has, however, consider whether these articulatory terms are still sufficient nowadays. There is quite a number of phonetic theories ranging from acoustically based theories through more traditional International Phonetic Alphabet categories to elaborate articulatory notation systems. The question arises: what do we want our symbols